

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ОБЩА, ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА, РАЗВИТИЙНА И ЗДРАВНА
ПСИХОЛОГИЯ“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Соня Методиева Карабельова

на дисертационния труд на тема: **„ЛЮБОВНИ СТИЛОВЕ, САМООЦЕНКА
И ЛИЧНОСТНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ“**

автор: Мартин Янков – катедра по Обща, експериментална и
генетична психология, ФФ, СУ „Св. Кл. Охридски“

1. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд, разработен от Мартин Янков, е посветен на тема, която е сред важните теми в психологията. Темата е актуална, тъй като любовта е една от най-важните ценности, които винаги са от първостепенно значение в човешкия живот. Значимостта на изследваната проблематика се повишава от факта, че в дисертацията се представят данни за връзката на любовните стилове с личностните черти, самооценката и удовлетвореността от живота. Съвременното забързано общество, независимо от бурното развитие на информационните и комуникационните технологии,

които подпомагат взаимодействието между хората от различни точки по света, се характеризира с повишена изолираност, характерна в голяма степен за развитите общества. Този факт допринася в голяма степен за повишаване на чувството за самота и намаляване на удовлетвореността от взаимодействията между хората и от живота като цяло. В този смисъл проучването на любовните стилове може да допринесе за изясняване на значимостта на едно от най-ценното в човешкия живот – любовта.

2. Познаване на проблема

В работата са представени множество теоретични концепции за анализирани конструкти, което показва, че докторантът познава подробно съществуващите схващания по разработваната тема. В подкрепа на това е библиографията на дисертационния труд, която включва 124 литературни източника, преобладаващо на английски език (113). Представеният анализ на теоретичния материал по темата показва уменията на докторанта да проучва, да анализира, да обобщава и да прави изводи по отношение на ключовите за работата понятия.

3. Методика на изследването

Избраната методика за изследване съответства на целите и задачите на дисертационния труд. Използвани са следните въпросници:

- Скала за нагласите към любовта (LAS – Love Attitude Scale) на Клайд Хендрик и Сюзън Хендрик, на база на която се формират шест любовни стила – Страсна любов, Любов-игра, Приятелска любов, Прагматична любов, Маниакална любов, Себеотризателна любов.

- Скала за самоодобрението и преценка за собствената компетентност (Self-Liking/Self-Competence Scale (SLCS) за измерване на самооценката (Tafarodi & Swann, 2001). Извеждат се два фактора – самоодобрение и преценка за собствената компетентност.
- Кратка версия на международния въпросник за изследване на личността (Mini-IPIP - International Personality Item Pool) за измерване на Големите пет фактора, разработена от М. Донелан и колеги (Donnellan et al, 2006).
- Кратка версия на Тъмната триада (Short Dark Triad (SD3) за измерване на трите социално неприемливи черти - макиавелизъм, нарцисизъм и психопатия (Paulhus, 2013).
- Скала за удовлетворението от живота (Satisfaction With Life Scale (SWLS) за измерване на общото удовлетворение от живота, разработен от Дайнър и колеги (Diener et al., 1985).

Събрани са и данни за социо-демографските характеристики на изследваните лица. Методиката е добре описана – необходимо е в крайния вариант на дисертацията да бъде представена в приложение. Инструментариумът е старателно подбран и релевантен на целите на проучването. Коректно са описани процедурата и дизайна на изследването.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Заглавието на дисертационния труд напълно съответства на проучваните проблеми. Формулировката, използвана в заглавието, описва обобщено тематичната рамка на проучването. Докторантът е събрал данни, които са част от планираната за проучване област.

Работата е структурирана в увод, две части – теоретична и емпирична, заключение и литература.

Литературният обзор по съдържание отговаря на изследователската тематика и представя схващания за същността на анализиранията понятия и докладваните в литературата резултати по отношение на взаимовръзките между тях. Избраната структура на изложението показва подробно и задълбочено познаване тематиката.

Концептуализацията на всяка от категориите започва с исторически ракурс и продължава с аналитично проследяване на различните становища, подкрепени с анализа на множество конкретни изследвания.

В теоретичната част на разработката подробно са представени съвременни концепции. Описана е теорията на Зик Рубин за романтичната любов и емпиричната проверка на хипотезите на автора. За първи път на теоретично и емпирично ниво се прави разграничение между любов и харесване, които се приемат като централни компоненти на романтичната любов. Въпреки критичните бележки към този подход той представя ново научно разбиране за понятието любов. Друга концепция, която е анализирана от дисертанта, е трикомпонентната теория на Р. Стърнбърг. Трите основни компонента са интимност, страст и обвързване. Въз основа на това са изведени седем типа любов, три от които съдържат само един компонент – страстна, празна и харесване. Останалите типове включват повече от един компонент – дружеска, романтична, нелепа и съвършена. Този теоретичен подход също има своето емпирично потвърждение и показва различните начини, по които хората се обичат. В теоретичния обзор намира място и теорията Й. Хетфийлд за състрадателната и

страстна любов в резултат на дългогодишни теоретични и емпирични проучвания.

Специално място е отделено на съвременните разбирания по проблема, както и на проучванията за любовта в българската научна литература. Обърнато е внимание на идеите на К. Кръстев, И. Иванов, К. Василев и С. Василев.

В тази част е обърнато внимание и на социалнопсихологическите теории за интимните връзки – теорията за социалния обмен, за равностойността и инвестиционния модел на Русбълт.

Основният акцент е поставен върху теоретичния и емпиричния подход на Дж. Лий за видовете любов и нагласите към любовта. Изследователят откроява три основни стила: страстна любов, любов-игра и приятелска любов, както и три вторични стила: прагматична, маниакална и себеотрицателна любов. Подходът е описан подробно и задълбочено, тъй като този модел е основна на емпиричното проучване на дисертанта.

Допълнително е направен обзор на взаимовръзките между любовните стилове с личностните характеристики по модела на „Големите пет“, „Тъмната триада“ и самочувствието, като представя данни от различни емпирични изследвания. Всичко това подкрепя идеите на докторанта, върху които изгражда своя теоретичен и емпиричен модел за проучването.

Докторантът обръща внимание и подробно описва значими съвременни изследвания. В този смисъл може да се каже, че е създадена теоретична рамка от ключови понятия, връзката между които е изчерпателно обсъждана.

Емпиричната част включва целта, хипотезите, задачите и методите на дисертационния труд. Целта и задачите са ясно формулирани. Издигнати са пет основни хипотези за връзките

между анализиранияте конструкти, всяка от които е подробно описана и съдържа в себе си подхипотези. В отделен параграф са представени данните от пилотно проучване, проведено чрез полуструктурирано интервю, което включва 12 въпроса. Изследването е проведено с 39 души между 19 и 30 годишна възраст. Въз основа на контент анализ са определени квалификационните критерии, броя на клъстерите и подклъстерите, които са отнасят до нагласите към романтичната любов и разбиранията за любовните връзки на респондентите. Въз основа получените резултати се изясняват основните идейни концепти в разбиранията и представите за романтичната любов и любовните връзки. Резултатите сочат, че голяма част от конструктите, с които западните автори описват любовта, имат свой еквивалент в разбиранията за любовта на младите българи.

В отделна глава е представен теоретичния модел, верифициран в основното дисертационно изследване, целта, хипотезите и задачите. Подробно са описани и анализирани получените резултати от емпиричното проучване, което е осъществено онлайн. Изследването е проведено върху извадка от 735 души, като проверката на структурната организация на отделните въпросници и вътрешната консистентност на скалите е направено предварително в пилотно проучване върху извадка от 102 души. Изложението на резултатите следва поставените задачи и описва проверката на формулираните хипотези. Осъществените статистически анализи са съответни на целите.

За проверка на взаимовръзките между изследваните феномени е приложен корелационен анализ. Също така е използван и дисперсионен анализ за установяване на различията по отделните скали в зависимост от демографските признаци на изследваните лица. Допълнително са представени и резултати от прилагането на

регресионни анализи за проследяване на ефекта на любовните стилове върху удовлетвореността от живота като цяло.

Резултатите от приложените статистически анализи са коректно описани и представени в табличен вид, и графично. В тази част имам технически бележки по отношение на някои от таблиците, които могат да бъдат представени в приложение, а някои от тях могат да бъдат обединени.

В дискусията се представят накратко основните резултати и се обсъжда тяхното приложение в практиката. Направените изводи са релевантни на задачите и обективно отразяват резултатите от изследването. Те показват уменията на М. Янков да анализира и интерпретира резултати от емпирични изследвания и да прави заключения за практиката.

Описаните приноси на дисертационния труд са изведени от осъщественото от докторанта проучване и получените резултати, като отговарят на реалните постижения на докторанта. Формулираните приноси на дисертационното изследване са добре подкрепени с аргументи и обективно отразяват постиженията на дисертационния труд.

Получените резултати позволяват по-нататъшни анализи, които могат да доведат до практическо приложение, насоки за което са дадени в работата.

Автореферат

Авторефератът отразява основните параметри на темата, като са представени както теоретични анализи, така и експериментални резултати. Текстът отговаря на изискванията. Представеният графичен материал е с добро качество и с висока полезност.

Мартин Янков представя пет самостоятелни публикации по темата на дисертацията, една от които на английски език.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Мартин Янков представлява цялостно изследване на актуална научна тематика, като получените резултати могат да намерят приложение в социалната и консултантската практика. Дисертацията и свързаните с нея публикации отговарят на изискванията и наукометричните критерии на Закона за развитие на академичния състав в Република България за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Като имам предвид актуалността на темата на дисертационния труд, задълбоченият теоретичен анализ на изследователските данни и успешно проведеното емпирично изследване, убедено давам своята положителна оценка и предлагам на членовете на Научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен **„доктор“ на Мартин Янков** по професионално направление **3.2. Психология (Диференциална психология)**.

14.08.2018 г.
гр. София

РЕЦЕНЗЕНТ:
(проф. д.пс.н. С. Карабельова)